

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะสรุปวิเคราะห์แนวคิดเชิงอภิปรายและแนวคิดเชิงจิตวิทยาที่ปรากฏเป็นโลกทัศน์ทางความเชื่อของชาวม้งในชุมชนหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้โลกทัศน์ทางความเชื่อเหล่านี้เชื่อมโยงกับหลักสากลปรัชญา ในฐานะที่เป็นแนวคิดและวิธีคิดพื้นฐานเกี่ยวกับโลกและชีวิต ซึ่งหล่อหลอมกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมให้ชาวม้งสามารถดำรงชีวิตและก่อร่างสร้างชุมชนจนเป็นปึกแผ่นมาได้ถึงทุกวันนี้

5.1.1 ความเชื่อที่เป็นโลกทัศน์เชิงปรัชญาของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ระบบความเชื่อของชาวม้งในชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดเข้าได้ตามหลักสากลปรัชญาสาขาอภิปรายและจิตวิทยา เนื่องจากชาวม้งมีโลกทัศน์ที่เป็นความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของโลก (จักรวาล-ธรรมชาติ) มนุษย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างชัดเจน และมีหลักการดำเนินชีวิตตามความเชื่อนั้นอย่างเป็นระบบตามจารีตประเพณีที่กระทำสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดความเชื่อของชาวม้งตามความเชื่อเชิงอภิปรายและความเชื่อเชิงจิตวิทยา ดังนี้

1) โลกทัศน์เชิงอภิปรายของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ชาวม้งในชุมชนหนองหอย มีความเชื่อในเรื่องโลก (จักรวาล) ธรรมชาติ และมนุษย์ว่าถูกสร้างโดยเทพเจ้า (เซ้า) ซึ่งสถิตอยู่ในโลกอื่น เซ้าเป็นเทพเจ้าผู้มีเมตตากรุณาและคอยให้คำแนะนำปรึกษาชี้แนะแก่ชาวบ้านทั้งหลายเวลาเกิดปัญหาหรือเรื่องร้ายๆ ขึ้นในครอบครัวและชุมชน แต่เซ้าไม่ใช่เทพที่ชาวม้งต้องเคารพยำเกรงแต่อย่างใด เนื่องจากชาวม้งเชื่อว่า เซ้าเมื่อสร้างโลกและมนุษย์เสร็จ ก็ไม่ได้กำหนดให้มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตตามที่ท่านประสงค์แต่อย่างใด เซ้าจึงไม่มีความผูกพันกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย หรือสามารถให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้โดยตรง แต่เซ้าก็เป็นที่พึ่งให้กับมนุษย์ได้ในกรณีที่เกิดอุปสรรคปัญหาหรือภัยอันตรายขึ้นกับมนุษย์ ท่านก็จะให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อให้ผ่านพ้นจากอุปสรรคปัญหาหรือภัยอันตรายเหล่านั้น ซึ่งแนวคิด

ดังกล่าวจัดเป็นแนวคิดกลุ่มวิญญานนิยม คือเชื่อว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้น ดำเนินเคลื่อนไหวไปตามอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ

สำหรับชาวม้งแล้ว ผีบรรพบุรุษ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนต้องเคารพยำเกรงและกราบไหว้เช่นสรวงบูชาไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ในฐานะที่ผีเหล่านี้สามารถให้คุณให้โทษกับชาวม้งได้ และเป็นผู้มีพระคุณของชาวม้งเมื่อครั้งท่านยังมีชีวิตอยู่ การเช่นสรวงบูชาผีบรรพบุรุษจึงปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ 1) เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณผีในฐานะที่เป็นผู้สร้างบ้านเรือน สร้างชุมชน และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดมีขึ้นในบ้านและชุมชน และ 2) เพื่อขอให้ผีเหล่านี้ปกป้องคุ้มครองดูแลไม่ให้ผู้คนในชุมชนประสบภัยอันตราย หรืออุปสรรคปัญหาต่างๆ เช่น ความเจ็บป่วย เป็นต้น ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการทำมาค้าขายต่างๆ ตลอดจนให้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคมของชาวม้ง

การที่ชาวม้งจะสื่อสารกับโลกแห่งผีได้นั้นต้องอาศัยหมอทรง หมอทรงคือผู้เชื่อมประสานระหว่างโลกแห่งผีกับ โลกมนุษย์ เป็นผู้นำสารของมนุษย์ไปบอกกล่าวเพื่อให้ผีทราบ ว่ามนุษย์ต้องการอะไร อยากให้ผีช่วยเหลือหรือเยียวยาแก้ไขในเรื่องอะไรที่มนุษย์กำลังมีความทุกข์ร้อนอันเกิดจากเหตุเภทภัยหรือขีดที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือชุมชนหมู่บ้าน ผีก็จะให้ความช่วยเหลือแก่เหล่ามนุษย์ โดยมีข้อแม้ว่ามนุษย์จะต้องเซ่นไหว้บูชาด้วยสัตว์ คือ หมู ไก่ หรือวัว ตามแต่ที่มนุษย์ได้บนเอาไว้ เพื่อแลกกับความสุขสบายหรือสามารถผ่านพ้นจากภัยพิบัติหรือขีดที่ผู้คนหรือชุมชนกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยเชื่อว่า ผีทั้งหลายไม่ได้มีเฉพาะผีดีหรือผีที่มีคุณ (ผีบรรพบุรุษ) กับมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีผีร้ายที่หมายเอาชีวิตมนุษย์ด้วย ผีร้ายเหล่านี้จะสิงอยู่ในป่าเขาตามต้นไม้ใหญ่ ตามลำธาร หรืออยู่ในรูปของสัตว์ป่าคือเสือและมังกร หากมนุษย์เข้าไปในป่าแล้วแสดงกิริยาอาการที่ไม่ดีต่อผี หรือลบหลู่ดูหมิ่นทั้งทางกายและทางวาจา ก็จะถูกผีทำร้ายจนถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในรูปของการเจ็บป่วย การหมดสติ และการวิกลจริต จนเสียชีวิตในที่สุด การกระทำโดยผีคือการเอาขวัญ (วิญญาณ) ของมนุษย์ไป ซึ่งการที่จะช่วยเหลือผู้ถูกผีทำร้ายได้ ก็คือการประกอบพิธีอ้วเน้ง โดยเชิญผีประทับร่างหมอทรง เพื่อนำสารจากมนุษย์ไปขอขมาผีเหล่านั้น และเซ่นไหว้ด้วยสัตว์ คือ หมู ไก่ หรือวัว เพื่อแลกวิญญาณสัตว์ให้ไปอยู่กับผี และนำวิญญาณมนุษย์กลับเข้าสู่ร่างเดิม คนที่โดนผีทำร้ายก็จะหายจากอาการเจ็บป่วยในที่สุด

ความเชื่อที่ชาวม้งเชื่ออย่างสนิทใจและให้ความสำคัญมากประการหนึ่งคือความเชื่อเรื่อง ขวัญ ขวัญคือวิญญาณ ซึ่งหมายถึงกระบวนการทั้งหมดของมนุษย์ มนุษย์ดำเนินเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมทุกอย่างได้โดยมีขวัญเป็นรากฐาน ขวัญจึงเปรียบเสมือนสมองหรือเครื่องจักรตามแนวคิดของจักรกลนิยม เพียงแต่ขวัญเป็นมากกว่าเครื่องจักร ขวัญคือชีวิตที่เมื่อ

ร่างกายแตกดับไปแล้ว ก็ยังสามารถไปเกิดในโลกแห่งผีได้ ไปเกิดในภพภูมิใหม่ตามกรรมดีกรรมชั่วที่แต่ละคนกระทำไว้ในปัจจุบันชาติได้ และไปเป็นผีบรรพบุรุษเพื่อคอยปกป้องคุ้มครองดูแลลูกหลานได้ เพราะฉะนั้น เมื่อขวัญหนีหรือขวัญเสียเพราะมนุษย์ผลออกไปลบหลู่คู่มิ้นผีบรรพบุรุษหรือถูกผีร้ายกลั่นแกล้งหมายเอาชีวิต ชาวเมืองจึงทำพิธีอ้วเน้ง เพื่ออ่อนนวยอบบูชาผีให้กินขวัญหรือวิญญาณของมนุษย์กลับคืนมาสู่ร่าง และตอบแทนด้วยการมอบขวัญหรือวิญญาณของสัตว์คือ หมู ไก่ หรือวัวให้กับผีเป็นการแลกเปลี่ยน

สำหรับชาวเมืองในชุมชนหนองหอย ความเชื่อเรื่องผีและขวัญ และการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษด้วยวิธีการเข้าทรงโดยหมอลำและประกอบพิธีอ้วเน้ง ยังคงสืบทอดเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบัน ในลักษณะ “ไม่ลืมของเก่า ไม่มัวเมาของใหม่” จนเกินเลยความพอดีของชีวิต ทำให้วิถีชีวิตของชาวเมืองในชุมชนดำเนินเคลื่อนไหวไปอย่างสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ

2) โลกทัศน์เชิงจริยศาสตร์ของชาวเมืองในชุมชนหนองหอย

ชาวเมืองในชุมชนหนองหอย มีแนวคิดเชิงจริยศาสตร์ที่เป็นหลักสำหรับชีวิต เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อในสิ่งที่ดีงาม เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชนในหลายเรื่อง ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน

ดังได้กล่าวแล้วว่า ชาวเมืองในชุมชนหนองหอยมีความเชื่อเรื่องผีเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้น ในกระบวนการชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย จึงต้องมีหลักสำหรับดำเนินชีวิต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักความเชื่อนั้นด้วย ซึ่งหลักความประพฤติดังกล่าวถือเป็นหลักคุณธรรมและจริยธรรม ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีโทษกำกับ ตั้งแต่ร้ายแรงสูงสุดคืออาจถึงแก่ความตาย เพราะผีทำร้าย และระดับเบาคือถูกตำหนิและตักเตือนโดยผู้นำในชุมชน ซึ่งแนวคิดเชิงจริยศาสตร์แบบนี้อยู่ในรูปของจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งจัดเป็นแนวคิดแบบสัมพัทธนิยม คือแนวคิดที่ว่าความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ไม่เป็นสิ่งแน่นอนตายตัวอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด หากอยู่ที่เงื่อนไขของสังคมนั้นๆ ว่าสิ่งที่แต่ละคนกระทำนั้นเป็นสิ่งถูกหรือผิด ซึ่งก็เป็นไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนตามที่จารีตนั้นๆ วางเอาไว้

แนวคิดเชิงจริยศาสตร์ในระดับปัจเจก ชาวเมืองจะมีหลักการดำเนินชีวิตผูกพันอยู่กับครอบครัว เพราะถือว่าครอบครัวคือศูนย์กลางแห่งจักรวาล เป็นสถานที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกแห่งผี เพราะฉะนั้น ชาวเมืองจึงสอนให้ลูกหลานเคารพบิดามารดา ปู่ย่าตายายตามลำดับรุ่นอย่างเคร่งครัด ไม่ลบหลู่คู่มิ้นผู้อาวุโส ไม่ให้ร้ายพี่น้อง ให้มีความรักความสามัคคีระหว่างกันของคนในครอบครัว ให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติ พี่น้องจะต้องไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน และช่วยเหลือกิจการงานกันอย่างเต็มที่ และไม่ทอดทิ้งกัน

ชาวมั่งถือว่า บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณ เป็นผู้ให้ชีวิต เป็นผู้ให้วิญญูณ (ขวัญ) เป็นผู้ให้กำลังสำหรับต่อสู้อุปสรรคปัญหาและการสร้างฐานะครอบครัว เราต้องระลึกนึกถึงพระคุณ และตอบแทนบุญคุณบิดามารดาจนเต็มกำลังความสามารถ ต่อเมื่ót่านล่งลับไปแล้ว ก็ต้องกราบไหว้เช่นสรวงบูชาท่านผู้กลายเป็นผีบรรพบุรุษ ที่จะยังคงปกป้องรักษาเราและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุขและเจริญรุ่งเรือง เพราะฉะนั้นบิดามารดา แม้เมื่อตายจากเราไป ก็ไม่ได้ไปไหน หากยังคงเป็นผีบรรพบุรุษและสถิตอยู่กับเราตลอดเวลา

ส่วนในเรื่องคู่ครองนั้น ชาวมั่งถือว่าคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะผู้ชาย ถ้าได้ภรรยาดีจะเป็นเครื่องสนับสนุนให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรือง และส่งถึงลูกที่จะกลายเป็นคนเก่งคนดี และดำรงวงศ์ตระกูล (สืบสกุล-แซ่) ได้ดี สำหรับหลักการดำเนินชีวิตระหว่างสามีภรรยา นั้น สามีภรรยาจะต้องมีความรักต่อกัน ให้เกียรติกัน เข้าใจกัน ประคับประคองชีวิตคู่ให้ดี ความในไม่ นำออกความนอกไม่นำเข้า คือ ไม่เอาสิ่งไม่ดีหรือข้อควรติเตียนของสามีภรรยา ไปพูดให้คนอื่นฟัง และไม่เอาเรื่องไม่ดี ไม่เป็นมงคล หรือไม่เป็นประโยชน์ อย่างเช่นการที่มีคนนิทาสามีหรือภรรยา มาพูดให้เราฟัง ไม่ดูถูกกัน ไม่กล่าวร้ายกันในทางที่ไม่ดี ช่วยกันทำมาหากิน ไม่งอมืองอเท้า ห่วงใยดูแลกันทั้งในคราวสุขและคราวทุกข์

สำหรับแนวคิดเชิงจริยศาสตร์ในระดับชุมชนนั้น ชาวมั่งในชุมชนหนองหอยเชื่อในหลักการปกครองตามลำดับอาวุโสเป็นหลัก คือการเคารพเชื่อฟังให้เกียรติผู้ที่สูงวัยกว่า และนับถือกันตามแซ่ตระกูลอย่างเคร่งครัด ซึ่งหลักการเชื่อฟังผู้อาวุโสนี้เอง ที่ทำให้ชาวมั่งสามารถเรียนรู้ และสืบทอดภูมิปัญญาที่เป็นวิถีแห่งมั่งมาได้จนถึงปัจจุบัน เพราะผู้อาวุโสจะเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนตามหลักความเชื่อ และนำพาคนอื่นๆ ให้เรียนรู้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด รวมถึงการตัดสินคดีหรือข้อขัดแย้งต่างๆ ภายในชุมชน ชาวมั่งก็จะถือเอาคำตัดสินของผู้อาวุโสสูงสุดซึ่งทุกคนเคารพนับถือเป็นที่ยุติ ทั้งฝ่ายที่ชนะและแพ้ จะไม่มีการละเมิดคำตัดสินนั้น และยอมรับโดยคุษฎี ทำให้ชาวมั่งในชุมชนหนองหอยและชาวมั่งทั่วประเทศอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมาโดยตลอด

3) ความกลมกลืนของความเชื่อทางศาสนากับความเชื่อแบบวิญญูณนิยมของชาวมั่งในชุมชนหนองหอย

ชาวมั่งในชุมชนหนองหอย นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก และนับถือศาสนาคริสต์บ้างอีกจำนวนหนึ่ง สำหรับชาวมั่งที่นับถือศาสนาพุทธนั้น ไม่ได้มีการปฏิบัติตนตามแนวทางแห่งพุทธศาสนิกชนปฏิบัติกันโดยทั่วไป เป็นเพียงการนับถือตามที่หน่วยงานภาครัฐแนะนำเวลาไปติดต่อขอทำบัตรประชาชนเท่านั้นเอง จึงไม่มีความเข้าใจหลักคำสอนทางศาสนาพุทธว่าสอนเรื่องอะไร มีเป้าหมายสูงสุดคืออะไร มนุษย์ต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นบุญหรือบาป เป็นต้น

หากชาวเมืองที่เป็นชาวพุทธ ยังคงปฏิบัติตนตามคำสอนของบรรพบุรุษเรื่องการกราบไหว้เช่นสรวง
บูชาผีบรรพบุรุษตามปกติ และเชื่อว่า พระพุทธเจ้าน่าจะหมายถึงผีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คล้ายๆ เทพเจ้า
(เซ้า) ตามความเชื่อของชาวเมืองนั่นเอง เพราะแม้แต่เทพเจ้า (เซ้า) ก็น่าจะเป็นผีที่ยิ่งใหญ่เช่นเดียวกัน
ไม่น่าจะใช้พระเจ้าตามความเชื่อทางศาสนาโดยทั่วไปแต่อย่างใด เพราะหากวิเคราะห์หลักความ
เชื่อพื้นฐานของชาวเมืองแล้ว มักเชื่อถือและกล่าวถึงเพียงผีเท่านั้นที่สามารถให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์
ได้ เกือบไม่มีการพูดถึงเทพเจ้าใดๆ เลย

สำหรับชาวเมืองที่เป็นชาวคริสตชนนั้น มีการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาคริสต์
อยู่บ้าง แต่ไม่ได้ทำกันอย่างเอิกเกริก เนื่องจากชาวเมืองอื่นๆ ยังไม่ยอมรับมากนัก เพราะกลัวว่า
ชาวเมืองที่เป็นคริสต์จะละเลยต่อประเพณีบูชาผีบรรพบุรุษตามอย่างที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา
โดยตลอด แต่ชาวเมืองที่เป็นชาวคริสต์ก็ยังคงรักษาประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษเช่นเดียวกับชาวเมืองทั่วๆ
ไป ไม่ได้มีการละเลยต่อผีบรรพบุรุษ หรือละเลยต่อพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคติความเชื่อแต่
อย่างใด รวมถึงดำเนินชีวิตตามหลักจริยธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องผีเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า ชาวเมืองในชุมชนหนองหอย รักความสงบสันติ สามารถอยู่ร่วมกันได้
อย่างเป็นปกติสุข ถึงแม้จะมีความเชื่อที่แตกต่างกัน มังทุกคนยังคงรักษาคุณค่าแห่งวิญญาณนิยมใน
เรื่องผีบรรพบุรุษว่าเป็นรากเหง้าแห่งวิถีชีวิตที่ทุกคนจะต้องตระหนักและดำรงรักษาคุณค่าที่เป็นอัต
ลักษณ์นี้ไว้ตลอดไป ไม่ว่าความเชื่อของคนรุ่นใหม่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และจะผ่านเข้ามาสู่
ชุมชนในรูปแบบใด ชาวเมืองก็จะยังยึดมั่นในวิถีแห่งเมืองเหมือนดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบัน
ชาวเมืองก็มีการปรับเปลี่ยนการประกอบพิธีกรรมให้สามารถทำได้ในทุกฤดูกาล ไม่จำเป็นต้องเป็น
เดือนสิบเอ็ดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทั้งนี้อยู่ที่ว่าใครจะสะดวกกระทำในช่วงเวลาไหน ก็สามารถ
กระทำในช่วงเวลานั้นได้เลย ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมให้สามารถยืดหยุ่นได้ ไม่
จำเป็นต้องเคร่งครัดไปตามแบบอย่างของบรรพบุรุษที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งอดีต ในขณะเดียวกันก็
รักษาประเพณีเอาไว้ไม่ให้เลือนหายไปกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นใน
ปัจจุบัน¹

สำหรับชาวเมืองแล้ว แนวคิดสมัยใหม่สามารถกลืนปนอย่างกลมกลืนเข้ากับวิถี
วัฒนธรรมดั้งเดิมได้ และชาวเมืองยินดีต่อบริบทวัฒนธรรมใหม่ที่ผ่านเข้ามาสู่ลูกหลานเมืองที่ไป
เรียนหรือทำงานในสังคมเมือง กระแสวัฒนธรรมศาสนาที่ผ่านเข้ามาในรูปแบบความเชื่ออีกแบบหนึ่ง
หรือกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ผ่านเข้ามาในรูปแบบความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุ โดยชาวเมืองมีความ

¹ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอย และนายบุญเท่ง โกสินทร์, พฤษภาคม 2553

ฉลาดในการเลือกเสพและปรับใช้กระแสวัฒนธรรมเหล่านั้นให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของชาวม้งอย่างสนิทแนบแน่น และไม่ให้สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวม้งในชุมชนแต่อย่างใด²

5.1.2 เศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยดำเนินชีวิตตามแบบอย่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ดำเนินชีวิตแบบมุ่งแสวงหาปัจจัยเพื่อดำรงชีพของสมาชิกในครอบครัวมากกว่าเพื่อเก็บกักและสร้างเสริมไม่สิ้นสุด และอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยมากกว่าแข่งขันแสวงหาทรัพย์สินเพื่ออวดว่าใครร่ำรวยกว่ากัน

ชาวม้งถือว่า หลักการดำเนินชีวิตแบบนี้ สอนให้ชาวม้งไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประหยัดอดออม และรู้จักใช้จ่ายแต่พอดี ไม่เกินตัวเกินฐานะ และสามารถรักษาความเป็นชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ชาวม้งถือว่า มีกินไม่หวงกิน ร่ำรวยไม่อวดรวย คือ มีอะไรก็แบ่งปันกันกิน เพราะม้งอยู่ที่ไหนก็เป็นชาติพันธุ์เดียวกันต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และหากใครมีฐานะดีกว่าคนอื่น ก็ไม่ต้องอวดตนว่าร่ำรวยมากกว่าคนอื่น ให้ทำมาหากินตามปกติ และไม่ทำตัวแปลกแยกออกจากชุมชน ต้องคอยช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจุบันชาวม้งในชุมชนหนองหอยยังคงอัตลักษณ์รูปแบบการดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของบรรพชนไม่เปลี่ยนแปลง คือ มีความสมถะ ถ่อมตน และมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ถึงแม้บางครอบครัวจะสร้างบ้านเรือนเป็นตึกก่อด้วยอิฐและปูนตามแบบสมัยใหม่ แต่ก็ไม่ได้มีแสดงให้เห็นถึงความหรูหราจนทำให้ดูแตกต่างจากครอบครัวอื่นจนเกินไป และที่สำคัญชาวม้งทุกคนยังคงประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี³

5.1.3 การท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ในปัจจุบัน เมื่อมีโครงการหลวงหนองหอยตามแนวพระราชดำริเกิดขึ้น ทำให้ชุมชนหนองหอยเป็นที่รู้จักในสายตาของคนภายนอกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และตลอดสิบกว่าปีที่ผ่านมามีผู้คนเข้ามาภายในชุมชนอย่างไม่ขาดสาย ทั้งเพื่อมาสำรวจประชากร มาทำวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตม้ง หรือมาติดต่อดำเนินค้าขายกับชาวม้งและ โครงการหลวงฯ ซึ่งการมาของผู้คนต่างวิถีวัฒนธรรมได้นำพาความเจริญสมัยใหม่เข้ามาด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ในขณะที่เดียวกันวิถีชีวิตชาวม้งเองก็มีการ

² สัมภาษณ์นายสิทธิศักดิ์ สุวรรณโชติ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 และนายแจ้ง นทีไพรวัลย์, พฤษภาคม 2553

³ สัมภาษณ์นายชวัลย์ เตชะเลิศพนา, นายหิย เตชะเลิศพนา และนายเต็ง ถนอมวาริ, เมษายน 2553

ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตให้สามารถเข้ากันได้กับรูปแบบชีวิตของผู้คนจากภายนอก ลักษณะการไม่ปิดกั้นตนเองจากวัฒนธรรมข้างนอก แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากันได้กับรูปแบบชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มตนเองนี้เอง คือทักษะพิเศษที่ทำให้ชาวม้งยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างไม่สูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แต่อย่างใด

1) การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ดังได้กล่าวแล้วว่า ชีวิตชาวม้งในชุมชนหนองหอยผูกพันแน่นอยู่กับความเชื่อเรื่องผี และไม่อาจตัดขาดโลกของผีกับโลกมนุษย์ให้อิสระออกจากกันได้ โดยมีความเชื่อเรื่องขวัญ (วิญญาณ) เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างสองโลกให้ขับเคลื่อนดำเนินควบคู่กันไป ในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย จะเห็นได้ว่ารูปแบบการปลูกสร้างบ้านเรือนของชาวม้งนั้น มีลักษณะเชื่อมโลกสองโลกในมิติที่ทับซ้อนกันอยู่ คือพื้นบ้านเป็นโลกมนุษย์ และเหนือศีรษะที่เป็นข้อเปจนถึงหลังคาเป็นโลกแห่งผี (สวรรค์) ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะเชื่อมโยงในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกัน โดยมนุษย์มีหน้าที่เช่นไหว้บูชาเหล่าผีทั้งหลายที่ปกป้องคุ้มครองดูแลสมาชิกภายในบ้าน ในขณะที่ผีทั้งหลายเมื่อได้รับการเช่นไหว้บูชาจะทำหน้าที่ปกป้องรักษาบ้านเรือนด้วยความเข้มแข็งเต็มใจ ไม่ยอมให้ผีร้ายตามมารังควานทำร้ายหมายเอาชีวิตของสมาชิกภายในบ้าน

รูปแบบชีวิตที่ผูกติดกับความเชื่ออย่างสนิทแนบแน่นนี้เอง ถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่มีคุณค่าและสมควรรักษาให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติตามอย่างไม่ขาดสาย เนื่องจากความเชื่อดังกล่าวเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความเป็นม้งให้รักษาชาติพันธุ์มาได้อย่างยาวนาน และกลมกลืนกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบันได้อย่างไม่สูญเสียความเป็นตัวตนตามวิถีแห่งชนเผ่า ถึงแม้ในปัจจุบัน ชุมชนจะถูกกระแสความเจริญทางวัตถุ โดมถั่งเข้ามาหาอย่างต่อเนื่องและเข้าวนต่อกิเลสภายในใจ แต่ชาวม้งในชุมชนหนองหอยก็ยังสั่งสอนลูกหลานให้รักษาประเพณีวัฒนธรรมเดิมเอาไว้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยพยายามไม่ทอดทิ้งพิธีกรรมใดๆ ให้เลือนหายไปจากชุมชน เพียงแต่อาจปรับเปลี่ยนเวลาและความเหมาะสมไปตามยุคสมัย

การรักษารูปแบบวิถีชีวิตให้กลมกลืนเข้ากันได้กับวัฒนธรรมแบบใหม่ โดยไม่สูญเสียรากฐานเดิม เกิดจากการเชื่อมั่นศรัทธาในแซ่ตระกูลที่นับถือกันรุ่นต่อรุ่นสืบทอดกันมา ซึ่งคนรุ่นหลังจะต้องทำตามคนรุ่นก่อน และให้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำตามสิ่งที่คนรุ่นก่อนยึดถือปฏิบัติโดยไม่ได้แย้ง นี่คือระบบการปกครองแบบเครือญาติที่ไม่ต้องใช้กำลังบังคับให้กระทำตาม แต่ใช้ความอาวุโส ความเป็นผู้รู้ ความเป็นบุพการีบอกกล่าวสั่งสอนคนรุ่นใหม่ไม่ให้หลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อของชาวม้งในชุมชนหนองหอย เพื่อแสวงหาแนวคิดความเชื่อที่ชาวม้งมีต่อผีบรรพบุรุษ และความเคารพต่อบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยถือว่าท่านเหล่านั้นไม่ได้จากไปไหน แต่เป็นผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาและเฝ้าดูความเป็นไปของลูกหลานอยู่เสมอ เพื่อคำจูนให้ลูกหลานเจริญก้าวหน้าต่อไป ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่พวกเขาไม่สยบยอมต่อกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์จนเกินเลยความพอดี หากยังคงเก็บออมความคิดความเชื่อที่รักษาเผ่าพันธุ์เอาไว้ได้อย่างครบถ้วนโดยไม่เหยียบย่ำวิถีเดิม เพื่อแสวงหาหลักแห่งการดำเนินชีวิตใหม่ เหมือนเช่นที่สังคมเมืองกำลังกระทำกันอยู่ด้วยความหลงใหลยินดี

การท่องเที่ยวแบบนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและสามารถนำไปบอกกล่าวแก่ผู้คนทั้งหลายให้รู้จักหันกลับมาย้อนมองดูตัวเองว่า แท้ที่จริงแล้วเราเป็นใคร มีรากเหง้ามาจากไหน และควรมีจุดยืนทางสังคมอย่างไร เพื่ออย่างน้อยก็จะได้เกิดความรู้สึกว่าทางที่เราควรเลือกในอนาคตมีประโยชน์มากขึ้นน้อยเพียงใด ซึ่งดีกว่าการไม่สนใจในแก่นแกนดั้งเดิมของตนเอง แล้วยอมจำนนต่อกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างไม่ลืมหูลืมตา

2) การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

รูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวม้งในชุมชนหนองหอยเป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินพอดี ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการสร้างบ้านเรือน ความเป็นอยู่ ค่านิยม และพิธีกรรมที่มีความสมถะ เรียบง่าย ไม่หรูหรา และไม่แสดงออกถึงความมีหน้ามีตาของสมาชิกในชุมชน ซึ่งถึงแม้จะมีฐานะครอบครัวแตกต่างกัน แต่ก็พยายามที่จะดำเนินชีวิตเหมือนปกติ ไม่ให้แตกต่างจากคนอื่นๆ ภายในชุมชน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบนี้ เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย สมถะ สมฐานะ ทั้งนี้เป็นไปตามศักยภาพของแต่ละคน และยื่นมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นการสร้างชุมชนให้เกิดความสมดุลในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนภายในชุมชนในรูปแบบความเสมอภาคในการดำเนินชีวิต ไม่ให้มีการแบ่งแยกแตกต่างกันมากจนเกินความพอดี ทำให้ชุมชนเห็นว่าทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้หลักแห่งความเสมอภาคนี้

การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเข้าไปศึกษาหาความรู้ในหลักการดำเนินชีวิตของชาวม้งในชุมชนหนองหอยว่า อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและไม่เบียดเบียนกันได้อย่างไร ชีวิตความเป็นอยู่แบบไม่หรูหราฟุ่มเฟือย และอยู่ร่วมกันโดย

พึงพึงอิงอาศัยธรรมชาติแวดล้อม แต่ก็ดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ในขณะที่ผู้คนสังคมเมืองแก่งแย่งแข่งขันและทำร้ายเบียดเบียนกัน เพียงเพราะคิดว่าอีกฝ่ายดีกว่า เหนือกว่า หรือมีฐานะสูงกว่า

การท่องเที่ยวแบบนี้นอกจากจะสอนให้เราตระหนักรู้ว่า ความร่ำรวยไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดที่มนุษย์พึงมี พึ่งได้ หรือพึงแสวงหา แต่ความเป็นมิตร ความเป็นชุมชนที่ผู้คนช่วยเหลือเกื้อกูลและรักษาวิถีวัฒนธรรมเอาไว้ให้ลูกหลานสืบทอดต่อต่างหาก เป็นสิ่งควรค่าแก่การแสวงหา และถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดในชีวิตแล้ว ยังสอนให้เรารู้จักเลือกใช้ชีวิตให้สมดุลคน สมดุลธรรมชาติ และสมดุลโลก เพื่อรักษามนุษยชาติและโลกให้ดำรงอยู่ได้ตลอดไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ความเชื่อที่ปรากฏเป็นวิถีวัฒนธรรมของชาวม้งในชุมชนหนองหอย ถือเป็นสิ่งที่มีค่าและยึดโยงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน จนกลายเป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นที่งดงามและควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าและนำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างสังคมแห่งความเกื้อกูลขึ้นในสังคมเมืองยุคปัจจุบัน ที่เต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบและแก่งแย่งแข่งขันกันตั้งสมวัตตจนละเลยคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ไปแล้วในบางส่วน งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำความรู้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ภายในชุมชนหนองหอยมาสรุปวิเคราะห์ และอภิปรายผลแนวความคิดความเชื่อเชิงปรัชญาของชาวม้ง โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

5.2.1 ความเชื่อ : อัตลักษณ์ที่เป็นรากฐานความเข้มแข็งของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ความเชื่อที่เป็นโลกทัศน์เชิงอภิปรัชญาที่ว่า เทพเจ้า (เซ้า) เป็นผู้สร้างโลก ธรรมชาติ และมนุษย์ โดยเทพเจ้า (เซ้า) น่าจะเป็นผีเช่นเดียวกับผีอื่นๆ มากกว่าจะเป็นเทพเจ้าตามคติความเชื่อทางศาสนาทั่วไป และความเชื่อเรื่องผีทั้งหลายว่าเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่ให้ทั้งคุณและโทษแก่เหล่ามนุษย์ โดยโลกแห่งผีไม่ได้ดำรงอยู่อย่างอิสระแยกจากโลกมนุษย์ แต่ดำรงอยู่อีกมิติหนึ่งทับซ้อนอยู่ในโลกมนุษย์นั่นเอง ความเชื่อดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดที่ให้ชาวม้งต้องเช่นสรวงบูชาผี เพื่อให้ผีโปรดปรานและนำความผาสุกมาให้

ชาวม้งเป็นกลุ่มชนที่มีพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มในการเช่นไหว้ผี โดยแบ่งผีออกเป็นสองพวก คือผีดี กับผีร้าย ผีดีคือเหล่าผีบรรพบุรุษที่สิงสถิตอยู่ภายในบ้านของชาวม้งแต่ละครอบครัว ตั้งแต่ผีบรรพบุรุษ ผีเน้ง (ผีประจำหิ้ง) ผีประจำประตูหลัก (ผีเฝ้าประตู) ผีประจำเตาไฟใหญ่ เป็นต้น สำหรับเครื่องที่ใช้ประกอบในพิธีเช่นไหว้ผี ได้แก่ รูป กระดาษเงิน กระดาษทอง และหมู ไก่ หรือวัว (ตามแต่ว่าได้บนสัตว์ประเภทใดไว้ในการเช่นไหว้ผี) สำหรับผีร้าย ไม่ได้กล่าวถึงการเช่นไหว้บูชา แต่เวลาที่ถูกผีร้ายเบียดเบียนทำร้าย ก็จะขอหมอตงอ้วนเน้ง เพื่อให้ผีบรรพบุรุษช่วยเหลือแก้ไข

ให้หลุดพ้นจากเหตุเภทภัยที่ถูกทำร้ายนั้น ซึ่งเครื่องประกอบในพิธีกรรมก็เหมือนกับพิธีเช่นไหว้ผีตามปกติ

ส่วนความเชื่อที่เป็นโลกทัศน์เชิงจริยศาสตร์นั้น ก็มีผลมาจากความเชื่อเรื่องผีนั่นเอง ชาวม้งได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้แต่ละคนประพฤติปฏิบัติตาม ไร่มาตั้งแต่ครั้งบรรพกาลที่ดำรงเป็นชนเผ่า โดยแยกเป็นหลักจริยธรรมในการเคารพบูชาผี คือ การไม่ลบหลู่ดูหมิ่นผีทั้งหลาย แต่ละครอบครัวต้องประกอบพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณที่ผีเหล่านั้นปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ป้องกันอันตรายจากผีร้าย และสิ่งที่เป็นขี้ด (สิ่งไม่ดี)ทั้งหลาย และช่วยให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

สำหรับหลักจริยธรรมสำหรับปฏิบัติต่อกันนั้น ชาวม้งได้สั่งสอนให้ลูกหลานเคารพบิดามารดา ปู่ย่าตายาย และเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนับถือกันตามลำดับแซ่ตระกูลอย่างเคร่งครัด พี่น้องต้องมีความรัก ความสามัคคีต่อกัน ต้องช่วยเหลือกันเวลาที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นในครอบครัว พี่หรือน้อง และต้องไม่ทอดทิ้งกัน สามภรรยาต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก ต้องไม่ดูถูกกัน ต้องช่วยเหลือกิจการงานกัน ต้องช่วยกันทำมาหากิน และไม่ดูค้ำว่ากล่าวกัน

สำหรับหลักจริยธรรมในชุมชนนั้น ชาวม้งถือว่า ผู้อาวุโส คือ ผู้ที่ชาวม้งต้องเคารพ ให้เกียรติ และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน ชาวม้งจะนับถือกันตามลำดับแซ่ตระกูล โดยอาศัยความอาวุโสเป็นลำดับแรก หากเกิดคดีความหรือความขัดแย้งใดๆ เกิดขึ้น จะต้องขอให้ผู้อาวุโสที่แต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวเคารพศรัทธาร่วมกันเป็นผู้ตัดสิน เมื่อท่านตัดสินออกมาอย่างไร ให้ถือเป็นข้อยุติ ต้องปฏิบัติตามและไม่นำมาเป็นประเด็นให้เกิดความขัดแย้งกันอีก ซึ่งเป็นการปกครองตามลำดับความอาวุโสที่ได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนการปฏิบัติตนในชุมชนนั้น ชาวม้งสั่งสอนให้สมาชิกในชุมชนต้องช่วยเหลือกันภายในชุมชนและกลุ่มเครือญาติ หากมีกิจกรรมใดๆ เกิดขึ้นในชุมชน ให้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องคอยช่วยเหลือดูแลร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปได้และประสบความสำเร็จ ส่วนการช่วยเหลือกันในกลุ่มเครือญาตินั้น ถึงแม้เครือญาติจะอยู่ที่ไหน หากพวกเขาที่มีกิจกรรมหรือพิธีกรรมใดๆ ต้องไปช่วยเหลือดูแลทันที ยกเว้นมีเหตุจำเป็นจริงๆ และในปัจจุบันชาวม้งในชุมชนหนองหอยยังคงปฏิบัติตามหลักจริยธรรมดังกล่าวมาโดยตลอด

ความเชื่อเหล่านี้จัดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชาวม้งในชุมชนหนองหอย ที่หล่อหลอมความเป็นชนชาติม้งให้ดำรงชาติพันธุ์มาได้อย่างยาวนาน ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมภายนอกที่หลั่งไหลเข้าสู่ชุมชนและทำทลายวิถีแห่งม้งมาโดยตลอด การที่ชาวม้งยังคงอัตลักษณ์ที่เป็นรูปแบบวิถีชีวิตตามคติความเชื่อด้านทานกระแสโลกมาได้จนทุกวันนี้ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเป็นรากฐานสำคัญที่ชาวม้งเชื่อถือด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะถึงแม้จะมีแนวคิดสมัยใหม่ที่เชื่อถือและ

เสพติดในเทคโนโลยีไหลบ่าเข้ามาสู่ชุมชนตามความเจริญของบ้านเมืองและผ่านมาทางลูกหลานที่ไปเรียนและทำงานในสังคมเมือง ก็ไม่อาจทำให้ความเชื่อดั้งเดิมสั่นคลอนแต่อย่างใด หากในความ เป็นจริง ชาวม้งในชุมชนหนองหอยยังคงยึดถือประเพณีเกี่ยวกับผีมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยแสดงออกผ่านประเพณีปีใหม่ม้ง และประเพณีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ที่ลูกหลานทุกคนจะต้อง กลับมาร่วมพิธีแม้จะอยู่ที่แห่งใดก็ตาม

ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นรากฐานที่สำคัญและเข้มแข็งที่สุดในสังคมม้งในชุมชนหนอง หอย รวมถึงชาวม้งที่กระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย เป็นวิถีวัฒนธรรมที่ทำให้ชาวม้งอยู่ ร่วมกันได้อย่างเป็นปึกแผ่น และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง โลกแห่งผีกับโลกมนุษย์ให้พึ่งพา อาศัยกันและกันท่ามกลางกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่แตกต่ามจากทางสังคมให้หลงไหลเสพติดอยู่กับ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าแม้โลกจะหมุนไปอย่างไร ชาวม้งก็ ยังคงปฏิบัติตามความเชื่อของกลุ่มตนอย่างเคร่งครัด ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาให้มีความ เหมาะสมตามยุคสมัย แต่ก็ไม่ได้เสียความเป็นอัตลักษณ์ตามวิถีม้งแต่อย่างใด

5.2.2 การผสานความเชื่อหลายกระแสเพื่อความเป็นเอกภาพของชาวม้งในชุมชนหนองหอย

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยยึดถือปฏิบัติตามคติความเชื่อเรื่องผีตามแบบแผน ประเพณีที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่ต่อมาก็มีความเชื่อทางศาสนาพุทธ ความ เชื่อทางศาสนาคริสต์ และความเชื่อแบบบริโศคนิยมสมัยใหม่ไหลผ่านเข้ามาสู่ชุมชน ซึ่งวัฒนธรรม เหล่านี้ผ่านเข้ามาโดยบุคคลภายนอกที่เข้ามาติดต่อกับผู้คนภายในชุมชน หรือจากการเข้ามาเผยแพร่ ศาสนาของนักบวช หรือจากลูกหลานของชาวม้งที่ไปศึกษาเล่าเรียนและทำงานในสังคมเมือง ซึ่ง เมื่อมีชาวม้งภายในชุมชนเชื่อถือศรัทธาศาสนาเหล่านั้น หรือวัยรุ่นม้งบางกลุ่มหลงไหลในกระแส บริโศคนิยม ทำให้กลุ่มผู้อาวุโส (ผู้รู้) พวกเขาปรึกษาหารือเพื่อรับมือกับกระแสวัฒนธรรมใหม่ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมม้งดั้งเดิมเลือนหายและไม่ต่อต้านต่อวัฒนธรรมใหม่จนเกินพอดี

ดังนั้น ชาวม้งในชุมชนจึงร่วมกันที่จะรักษาประเพณีม้งดั้งเดิมเอาไว้ชั่วลูกชั่วหลาน ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ปิดกั้นผู้ที่ต้องการจะนับถือศาสนาใหม่ ตลอดจนไม่ปิดกั้นกระแสวัฒนธรรมที่ วัยรุ่นม้งรับมาจากสังคมเมือง แต่ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในชุมชนจะต้องร่วมกันสอดส่องดูแล พฤติกรรมกลุ่มวัยรุ่นไม่ให้เสพติดวัฒนธรรมบริโศคนจนเกินเลยความพอดีกระทั่งหลงลืมประเพณี ดั้งเดิมของชาวม้ง และประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษประจำปีให้ถือเป็นงานสำคัญที่ลูกหลานทุกคนไม่ ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใดต้องมาร่วมพิธี ยกเว้นผู้ที่ติดภารกิจจำเป็นจริงๆ จึงจะอนุญาตไม่ให้มาร่วม⁴

⁴ สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, นายหว่าง เตชะเลิศพนา และนายสุรชาติ เตชะเลิศพนา, เมษายน 2553

จะเห็นได้ว่า ชาวม้งในชุมชนหนองหอยสามารถต้านทานกระแสความเชื่อหลายกระแสที่ไหลผ่านเข้าสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการรุนแรง หากแต่ยอมรับกระแสเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ปลูกฝังให้ลูกหลานปฏิบัติตามคติความเชื่อแบบดั้งเดิมไม่ให้สูญหาย ซึ่งถือว่าเป็นการผสานความเชื่อหลายกระแสให้เป็นจุดเน้นเพื่อสร้างเอกภาพให้ชุมชนหนองหอยเกิดความเข้มแข็งมั่นคงขึ้นไปอีก

5.2.3 การนำแนวคิดเรื่องความเชื่อไปใช้ในหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2

งานวิจัยเรื่องความเชื่อในชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยพื้นฐาน แต่ผู้วิจัยก็นำผลงานวิจัยดังกล่าวไปใช้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับคณะครูโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 สำหรับใช้ในการเรียนการสอนนักเรียนโรงเรียนดังกล่าว เพื่อให้นักเรียนทราบถึงรากเหง้าทางความเชื่อซึ่งเป็นที่มาของวิถีวัฒนธรรมม้งในชุมชนหนองหอยว่ามีพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องผี หรือวิญญาณนิยม และชาวม้งทุกคนดำรงชีวิตตามหลักจริยธรรมที่บรรพบุรุษอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามแนวทางที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อนั่นเอง⁵

5.3 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องความเชื่อในชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้แนวคิดเชิงปรัชญาซึ่งมีที่มาจากความเชื่อของชาวม้งในชุมชนยังคงเป็นรากฐานของชุมชนต่อไปได้ โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ระดับปัจเจก

ชาวม้งในชุมชนหนองหอยต้องถือว่า ทุกคนมีหน้าที่รักษาวิถีวัฒนธรรมความเชื่อซึ่งเป็นรากเหง้าทางความคิดและเป็นหลักจริยธรรมสำหรับปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั้งระดับปัจเจกและระดับชุมชนเหล่านี้ไว้ และสืบทอดให้กับลูกหลานได้รักษาและปฏิบัติตามต่อไปจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่องตลอดไป เพื่อให้ความเชื่อเชิงปรัชญาเหล่านี้เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณของผู้คนในชุมชนต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

⁵ ผู้วิจัยร่วมกับคณะครูโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 บ้านหนองหอย ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ร่วมกันจัดทำสาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาเพื่อบรรจุเข้าในหลักสูตรท้องถิ่นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2553 และวันที่ 8 กรกฎาคม 2554 ซึ่งคณะครูได้บรรจุเรื่องความเชื่อในชุมชนหนองหอยเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว

ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมใดๆ ก็ตามผ่านเข้ามาสู่ชุมชน ชาวม้งจะต้องศึกษาเรียนรู้ด้วยใจ เป็นกลาง และในขณะที่เดียวกันก็ไม่ละเลยประเพณีดั้งเดิม แม้ว่าจะมีผู้ใดศรัทธาเชื่อถือในกระแส วัฒนธรรมใหม่ ก็ต้องไม่ทอดทิ้งวัฒนธรรมเดิม และจัดกิจกรรมตามความเชื่อตามเวลาที่เหมาะสม อย่างไม่ขาดตอน และต้องไม่ให้ความเชื่อใหม่กลืนปนวัฒนธรรมเดิมจนหมดสิ้น จนไม่เหลือคุณค่า แห่งวิถีวัฒนธรรมม้งดั้งเดิม ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าเราเป็นผู้ละทิ้งปรัชญาที่เป็นอัตลักษณ์ ของตนจนหมดสิ้นและได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมของกลุ่มตน

5.3.2 ระดับชุมชน

ชาวม้งต้องมีความสามัคคีและเห็นคุณค่าแห่งวัฒนธรรมบรรพชนที่รักษาและสืบ ทอดมาจนถึงลูกหลาน ซึ่งทำให้ชุมชนหนองหอยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ร่มเย็นเป็นสุขและ เจริญเติบโตตามลำดับ ล้วนมาจากพลังความเชื่อว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติหรือผีคอยปกป้องคุ้มครอง ดูแลอยู่ จึงพากันเช่นสร้างบูชาผีเหล่านั้น เพื่อให้ท่านไม่ทอดทิ้งและมอบความอุดมสมบูรณ์มาให้ รวมถึงคอยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ไม่ให้มาทำร้ายผู้คนในชุมชน

ดังนั้น ชาวม้งต้องถือว่าประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ หรือพิธีกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องผี ไม่ใช่เรื่องเฉพาะครอบครัว (สมาชิกใน ครอบครัว) เท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของชุมชนที่จะต้องร่วมกันจัดและประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้อง ตามระเบียบแบบแผน ตลอดจนช่วยเหลือกันภายในชุมชนอย่างเต็มที่ทุกครั้งที่มีการบ้านเรือนหลังใด ประกอบพิธีกรรมดังกล่าว อีกประการหนึ่ง ชาวม้งต้องยึดมั่นในหลักจริยธรรมของชุมชนในเรื่อง การเคารพนับถือผู้อาวุโสที่เป็นผู้รู้ (ปราชญ์) ภายในชุมชน และเชื่อฟังคำสั่งสอนของท่าน ตลอดจน ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ชุมชนเกิดสันติสุขและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ความเชื่อในชุมชนหนองหอยถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะกลุ่มอย่างยิ่ง และมีอิทธิพล ต่อวิถีชีวิตของชาวม้งทุกคน ซึ่งปรากฏในรูปแบบประเพณีและพิธีกรรมที่ชาวม้งจัดขึ้นเป็นประจำ ทุกปี เช่น ประเพณีปีใหม่ม้ง ประเพณีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ที่ชาวม้งทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้อง เข้าร่วมพิธีอย่างพร้อมเพียงตามแซ่ตระกูลของตน รวมถึงหลักจริยธรรมในการเชื่อถือศรัทธาผู้ อาวุโสตามลำดับแซ่ตระกูล และปกครองกันตามลำดับความอาวุโส ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เหล่า ผู้อาวุโสวางเอาไว้เพื่อรักษาเอกภาพของชุมชน ซึ่งอัตลักษณ์ทางความเชื่อดังกล่าวยังคงได้รับการ ปกป้องดูแลจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเหนียวแน่นอย่างนี้เพราะอะไร รูปแบบแห่งอัตลักษณ์นี้ถูกถ่ายทอด ในลักษณะใด และจะยังได้รับการรักษาเอาไว้โดยลูกหลานต่อไปอีกหรือไม่ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ

อย่างยิ่งในการจะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวม้งในชุมชนหนองหอย หรือชาวม้งในที่อื่น ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่สามารถรักษาอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มตนเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น รวมถึงการทำวิจัยเปรียบเทียบอัตลักษณ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการแห่งอัตลักษณ์ ที่รักษาความเป็นชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในการปกป้อง รักษาและการถ่ายทอดอัตลักษณ์ประจำกลุ่มตนให้มั่นคงเหนียวแน่นจนถึงปัจจุบัน

